

konzistoriju omenil kot učitelja Johanna Klibora in Vencla Richterja, je krajevni zgodovinar A. Skubic že 1924 povzročil zmedo, ko je namesto zadnjega uvedel že kot Prešernovega učitelja v 2. razredu Antona Krompholza. Tako so zdaj nekateri slovstveni zgodovinarji trdili isto in Krompholza celo imenovali kot tistega Prešernovega stanodajalca, pri katerem naj bi se bil navadil pitja. Ivan Andoljšek je to nejasnost razčistil, ko je po spisih v mariborskem škofijskem arhivu dognal, da je bil Anton Krompholz (r. nekeje na Češkem ok. 1777, prišel 1798 v Kočevje, odšel 1811 na Stajersko) od 1811 do 1813 učitelj v Teharju pri Celju, odkoder je prišel v Ribnico pred 23. 6. in začel tam poučevati v jeseni tega leta, ko je bil Prešeren že leto dni v ljubljanski normalki.

Ivan Andoljšek je tudi pokazal, kako skromno izobrazbo je dobil Prešeren v Ribnici in s kako metodo so vtepali učencem v glavo abecedo in branje.

Vilko Novak
Ljubljana

Ocene in poročila

Gradnik med Znamenitimi Slovenci

Franc Zadravec, Alojz Gradnik, Znameniti Slovenci, Urednik Josip Vidmar, Partizanska knjiga, Ljubljana 1981, 229 str.

V lepo razvijajoči se zbirki Znameniti Slovenci (izšlo je že 17 enot) smo dobili kot ob spominu na 100-letnico pesnikovega rojstva Zadravčevo knjigo o Alojzu Gradniku. O tem, da sodi avtor Padajočih zvezd med najvidnejše slovenske pesnike 1. polovice 20. stoletja, bi najbrž težko dvomili. Resda pa njegov pretežno tradicionalistični izraz in dokaj patetična intonacija ne ustrezata današnjemu prevladujočemu okusu (kar pa za vrednotenje le ne more biti odločilnega pomena). S samosvojo barvitostjo in prvinskim čutenjem, z melanholično zemeljskostjo in nekam težkim verzom se je Gradnik uveljavil kot nasprotni pol največjemu mojstru slovenske besede krilato zvočnemu Župančiču. Med številna nasprotja (Gradnik – graditelj, zidar in Župančič – verlainovski muzik verza) sodi tudi to, da prvi predstavlja zrelega, drugi pa mladostnega ustvarjalca (Gradnik je izdal prvo zbirko pri 32 letih : Padajoče zvezde, Župančič je svojo najboljšo zbirko izdal pri 30 letih : Samogovori). Po svoje pa Gradnik ni le Župančičev antipod, ampak obenem tudi naslednik : v obdobju 1920–1945, ko Župančič ni izdal nobene zbirke, je izšla večina Gradnikovih pesniških knjig.

Zadravcu je bila pri snovanju te monografije v veliko korist knjiga M. Boršnikove Pogovori s pesnikom Gradnikom, saj je bil pri nas le malo-

kateri starejši avtor deležen tako skrbne »eckermannovske« obdelave. Svojo knjigo je Zadravec razdelil v poglavja : Pesnikova družbena, slovstvena in duhovna izhodišča in zveze; Gradnikova lirika; Sklepi, Gradnik prevajalec. Za konec so objavljeni še koristni biografski in bibliografski pregledi.

Skozi vso knjigo vsaj name moteče deluje dejstvo, da sta si avtor in pesnik v mišljenju in čutenju preveč narazen. Ne mislim, da bi moral avtor monografije mehanično hvaliti svojega upodabljanca, biti njegov enostranski propagandist, ampak neko približno duhovno sorodstvo med obema ne bi bilo odveč, saj bi bilo piščevo razumevanje osebnosti, ki jo obdeluje, boljše, širše ali globlje. Seveda pa je mogoče izhajati tudi iz kritično-polemičnega in ne razumevajoče-naklonjenega stališča, dobimo pač drugače sklepe.

Zadravec nam najprej približa dokaj zanimivo avtorjevo biografijo : kratko se ustavi ob pesnikovi mladosti v Medani in ob njegovih študijskih letih, zatem podrobneje izriše lok njegovih službenih in življenjskih postaj. Po koncu pravnih študij (1907) je začel Gradnik službovati na Primorskem, tam doživel in preživel 1. svetovno vojno, leta 1920 pa je iz Gorice, zasedene od Italijanov, odšel v Jugoslavijo. Kot zaveden slovenski narodnjak se je v nekem obdobju približal tudi tedaj uradnemu jugoslovanstvu. Čeprav ni politično deloval v okviru posameznih strank, pa ga je sodniški položaj vseeno politično neprijetno izpostavljal (zameril se je sočasno zelo različ-

ni tedanji politični opoziciji : od komunistov do ustašev). Zanimivo je, da je imel težave tudi s trenutnimi oblastniki tedanje Jugoslavije (npr. s Korošcem). Med drugo vojno je stal Gradnik ob strani, a izdal v Ljubljani dve zbirki (prekršitev kulturnega molka). Seveda je vprašanje, ali naj očitamo Gradniku sodniško službo? Ali Andriču očitamo, da je bil kraljevski diplomat?

V oznaki Gradnikove lirike se pomudi Zdravec pri že znanih pesnikovih tematskih sklopih : ljubezen in smrt, življenje – smrt, zemlja – mati, pesnik, človek in zemlja, stražna zemlja in pokrajina, prikaže estetske vloge pokrajine in narave, nazorske razpone in meje Gradnikove lirike ter konča svoja razmišljanja s pesnikovim umetnostnim nazorom.

O Gradniku kot prevajalcu Zdravec na koncu zapiše dokaj neugodno mnenje. Nakazana primerjava Župančič – Gradnik (ob prevajanju Prešernovih nemških pesmi) je seveda v škodo slednjega. Vendar slišimo dokaj aprioristične oznake, npr. : »Najslabše je ... prevedel Gorski venec ...« (str. 212). Avtorju moramo verjeti, da je prevod slab, saj ta trditev ni podprta niti z enim verzom »slabega« prevoda. (Seveda je mogoče prevod res slab.) Avtorju pa moramo pritrditi, da je dodal, kot sam pravi, k pesnikovi »znani civilni in duhovni biografiji« »več tehtnih novosti«.

Žal je treba ugotoviti zelo pomanjkljivo tiskovno podobo knjige. »Krasí« jo vrsta raznovrstnih napak, od katerih si jih oglejmo le nekaj:

str. 15 : S. Šantelom – prav : S. Šantlom; str. 41 : Santića – prav : Šantića; str. 43 : Po bolesti – prav :

Pot bolesti; str. 58 : drame Sem Benellija – prav : Sema Benellija; str. 60 : ustava (vidovdanska) ni bila 28. julija 1920, marveč 28. junija 1921; str. 63 : Pera Budaka – ker je govor o hrvaških nacionalistih, »ustaših-teroristih«, gre gotovo za Mileta Budaka; str. 73 : Pascolo – prav : Pascoli; str. 76 : kralj Aleksander ni bil ubit 11. oktobra, ampak 9. oktobra; str. 76–77 : je daleč zanjo – prav : za njo (namreč pesmijo); str. 78 : o njegovem genius loci – prav : (kaže sklanjati) geniusu loci; str. 83 : Miha Pavlovec – najbrž : France Iž; str. 85 : Mussolini – prav : Mussolini; str. 89 : Marjan Skalan – prav : Marij Skalan (psevdonim Radivoja Rehara); str. 90 : doživljena stvarnost – prav : doživljena stvarnost; str. 95 : Margarete Browning – prav : Elizabete (Elizabeth); str. 95 še : perzijski spev Omar Hajam – prav : Rubajati, pesmi Omarja Hajama; str. 97 : namestna – prav : nemestna; str. 116 : bistvene poveznosti – prav : povezanosti; str. 121 : sle so sikale ko gradi – prav : gadi; str. 141 : Imre Ady – prav : Endre Ady; str. 159 : relioznega ekspresionizma – prav : religioznega ...; str. 163 : impresionistično tehniško – prav : ... tehniko; str. 193 : in kamen moj kot živ zaniha – prav : ... zadiha; str. 207 : Tjučeva – prav : Tjutčeva; str. 209 : po zbirki Vuka Karadžića – prav : Vuka Karadžića ...

Kaj storiti? Najbrž je prav, da bi dobili bralci v roke knjige s kar najmanj napakami. Verjamem, da je avtor zaposlen s pomembnejšimi stvarmi, kot so korekture, toda da založba posluje brez korektorjev, je vseeno dokaj čudno (še bolj čudno pa je, če jih ima, a je rezultat takšen!).

Andrijan Lah
Slovanska knjižnica v Ljubljani

PORAVNAJTE, PROSIMO, NAROČNINO ZA LANSKI LETNIKI!